

Rucphen e. a.

Den 1^{en} Juni 1896 bezocht ik de gemeente Rucphen; per rijtuig legde ik den afstand van Roosendaal naar Rucphen in $\pm$ één uur af, en kwam ik te omstreeks 10 uur des voor. middags te Rucphen aan. - Op het raadhuis vond ik B. en W., met wie ik de begroeting van 1896 en het gemeentever. slag over 1895 doorliep. Tevoldgens gaf ik audientie; vooreerst aanden deken uit Sprundel en de pastoor van Rucphen en St. Willebroed; daarna aan enkele ingezetenen, die mij kwamen klagen over armoede (vrouw A. de Bruin uit St. Willebroed) over aanslag in hoofdlijken omslag (Tate) over last van schadelijk gedierte.

Na de audientie bleef ik nog wat met B. en W. praten; zij klaagden mij over een soort insect, dat den geheelen aanplant van dennerboschen der gemeente $\pm$ 97 H. A. dreigde te vernietigen. De Rijkslanbouwleeraar van Hoek kende het insect niet; deze had er van het voor. jaar een professor bijgehaald. Ook deze kende het insect niet; hij zou er nog eens zijne boeken op nalezen, en dan nader bericht zenden, waarop natuurlijk met groot verlangen gewacht werd. - Het insect kraagt door de jonge scheut van den top van den boom heen, tengevolge waarvan de boom moet sterven, omdat het ook alle andere jonge scheuten doorkraagt.

De Pastoor van St. Willebroed (kerkelijke benaming van "het Heike") deed een warm beroep op mijn steun ten behoeve van een provinciaal subsidie voor het in orde houden van zijne parochianen; jaarlijks legt de provincie daaraan f 500.- ten koste; voor 1896 gaf de provincie zelfs f 1000.-

De gemeente Rucphen is staatarm; er is hoegenaamd geen draagkracht; de inwoners zijn zeer zwaar belast. -

Toen ik 's ochtends in de gemeente kwam, was de harmonie mij tegemoet gekomen; toen ik om 12.15 de gemeente verliet, deed diezelfde harmonie mij weer uitgeleide. -

De geldelijke administratie, vanden ontvanger was vrij goed in orde; ook de administratie der secretarie was niet

Pucyphen e. a.

niet slecht, alhoewel daar nog al eenige opmerkingen met recht gemaakt konden, - ja zelfs gemaakt moesten worden. -

Den 15 September 1900 kwam ik weder in de gemeente. Ik begon met naar het "Heike" te rijden, om mijn zooveel mogelijk van den daar bestaanden toestand op de hoogte te stellen. Van de Pastorie haalde ik den kapelaan op, (een geschikt jonge man, Bastiaanse, zoon van den burgemeester van Chaam) en liet mij door hem rondleiden. Hij rees mij een veld (naar schatting $\pm 1\frac{1}{2}$ h. A.), dat heide geweest was, later was ongespiken met lupinen besaaid, nu waren die lupinen juist weer onder den grond gewekt. Ik meen, dat er nu meest op geplant moest worden. - Gloeueel grond de plaatschappij St Willebrord precies had, wist de kapelaan mij niet te zeggen: De gelden, eertijds door provincie (fl 1000) en particulier ($\pm$ fl 1000) bijgedragen ten behoeve van St Willebrord, waren naar het overige deel van den kapelaan niet althijt ten meesten dele van het Heike besteed, de secretaris van de gemeente Ethen behoorde destijds de gelden; hij trok er zich niet veel van aan, het geld besteed werd. - Thans wordt het beheerd door den kapelaan, en wordt ook er meer met mede gesticht. -

De parochie St Willebrord telde ± 1500 zielen (1020 com. munitanten); den slechten naam, dien de bewoners eertijds hadden, verdienen ze nu niet meer. Zooveel des nachts als over dag kan men daar veilig komen; er is op St. Willebrord zelfs geen veldwachter, en volgens den kapelaan is er ook geen veldwachter noodig. - Terwijl men eertijds te Sprundel, wanneer men daar rippende vruchten in ^{den} boesgaard of op den zeker hooft, die vruchten voorloerend dag en nacht moest laten bewaken, zouden ze niet gestolen worden. - nu was dat niet meer noodig. - Het hooft der school te Sprundel bevestigde mij later die verklaring van den kapelaan.

Van de parochie St Willebrord woont $\frac{1}{15}$ onder Glaeven, $\frac{5}{15}$ onder Ethen, en $\frac{9}{15}$ onder Pucyphen.

Zooveel te Glaeven als aan het Heike vroeg met met

Pucyphen e. a.

nadruk mijn steun voor het verharden van den weg van Glaeven naar Sprundel. - Opzettelijk had men in der tijd, toen de weg Slooge Dank - Sprundel verhard werd, het Heike links laten liggen; men was bevestigd over de Heikes mannen, en wilde hun liefst maere in hun dorps lochen. - Slecht de verbinding Glaeven - Sprundel tot stand kunnen komen, dan zou men daardoor de eene of andere industrie mogelijk maken zich daar te vestigen; die zou dan dicht bij het spoor liggen, ook overigens goede wegen hebben, en kunnen beschikken over meer dan voldoende werkkrachten van een eerlijke, zedelijke, trouwe bevolking. - De kapelaan vertelde mij nog, dat er in 1899 een en negentig geboorten waren geweest, van welke een onwetlijk kind, geboren uit een niet wijze (half krankzinnige) moeder. - Wel keurden de menschen nog al op jeugdigen leeftijd, en dan keurden er nog al eens gedwongen huwelijken bij voor; - maar eens gekend, bleef was het familieleven goed, de huwelijken groot. - Van de 1500 parochianen waren er nog 5, die bestonden van stroopen en smaken; de overigen waren gewone arbeiders, die verreegingen om hun brood te verdienen, en gaarne hard werken. Zij waren echter te zeer aan hun geboortegrond gehecht om er toe te keuren besluiten, zich elders te vestigen; zij keurden steeds op het Heike terug. - Als er geen werk te krijgen was, deden zij veel aan kleine negatie; op handwerken reden ze dan ver weg. - In 1899 had de kapelaan middelen in den zomer, om werk te verschaffen aan een zestigtal arbeiders, ten gedwente ^{een goede} 14 dagen grondwerk laten verrichten. -

De kapelaan was van plan, om de gelden van de plaatschappij St Willebrord op den duur te besteden tot het doen aanleeren van een of ander vak, door een deel van de bevolking; waren er dan eens goede harde wegen, dan kan een fabrikant zich kunnen vestigen en wonot dadelijk eenige bekwame arbeiders. - Was het eens zoover, dan kan de plaatschappij St Willebrord zich

Pucphen e. a.

ontbinden; hare in stand houding was dan niet meer noodig.

Ik reed langs den zandweg van het Fleike naar Sprundel, en van daar langs den gemeenteroeg naar het Raadhuis te Pucphen, alwaar ik B. en W. vondt.

Ik had daar eene drukke audientie: Antonissen, len ren., tenier, kwam nog eens klagen over het bestuur van Zundert, dat zijn broer, die geen hoofdelijken ontslag wilde behalen, huis en inboedel had laten verkoopen. — Ik beide hem, dat het eigen schuld was, en dat die broeder het hoofd in den schoot moest leggen, wilde hij alsnog door het bestuur van Zundert geholpen worden: — ^{jaarlijks} Zundert (volgens B. en W. een rijk steenbakker, die 4 à 5 millioen steen bakst) klaagde over te hoog aanslag in hoofdelijken ontslag en in bedrijfsbelasting. —

Castelijns klaagde over het niet onderhouden van eene waterleiding — de Ranzelaten — onder Zundert; volgens B. en W. van Zundert zou die waterleiding niet op den kopje staan.

Het hoofd der school te Sprundel, Zeegen, klaagde, dat de burgemeester van Pijpsbergen voor zijn naam grond had ingenomen van zijn zuster; hem verwezen naar den burgerlijken rechter. — van Hart, landbouwer te Zegge, raadde om een veldwachter in zijn gehucht; er is daar vroeger geen veldwachter geweest; Zegge wordt thans op onregelmate tijden bezocht door gemeentepolitie uit Zundert en door marechaussee uit Oudenbosch; zowel ingezetenen als vreemdelingen veroorzaken op Zant en feestdagen dikwijls veel overlast; door de nabijheid van Roosendaal, waar veel menschen gaan werken, is het boerenvolk te Zegge niet zoo geschikt als elders. — Ik heb aan den burgemeester de klachten van v. Hart overgebracht, en hem verzocht, daarvoor zo veel mogelijk te zorgen te kunnen. — Burgemeester de Recht, die bijna al jaar burgemeester is, vroeg zijne herbenoeming als noodzakelijk. —

De leden van den Raad waren vrij goed over de gemeente verdeeld; nl. 2 in de kam van Pucphen, ^{een, nl.} ~~ander~~ de wethouder jongenselen in het gehucht den Brand; en op Achterhoek; een ander Schijf; twee onder Zegge; en vier, onder wie de burgemeester en de wethouder de Weert onder Sprundel.

Pucphen e. a.

De wethouder de Weert heeft eene vrij groote bierbrauwery. —

Behalve de burgemeester woont ook de secretaris te Sprundel. Het kostt daardoor soms voor, dat menschen het Raadhuis te Pucphen voor een gesloten deur komen. —

De secretaris heeft slechts een arm; het is onbegrijpelijk, hoe hij met ^{zich} een hand kan werken.

De gemeente Pucphen, welke eene zeer arme gemeente is, ^{fer is absoluut geen draagkracht}, telt vijf parochies, nl. te

Pucphen, Sprundel, Zegge, Schijf, en St. Willebrord; 5 openbare scholen, nl. te Pucphen, Sprundel, Zegge, Schijf en St. Willebrord; drie byzondere scholen, nl. te Pucphen, Sprundel en St. Willebrord.

Den 27 April 1904 kwam ik weer in de gemeente. Ik ging er van uit Roosendaal heen, en bezocht dienzelfden dag Zlaumen en Elten.

Ik verleende audientie van Daden Wijpket, die het vonken tijd kapelaan te Breda was, en daar zich veel moeite gaf voor de militaire vereeniging. Hij is een broer van denp iswork Esfeldrecht — Hij kwam mij vragen, dat ik toch zou zorgen, dat er weer een doctor kwam te Pucphen. De dokter uit Esfeldrecht was thans belast met de gemeentelijke armenspraktijk. Esfeldrecht ligt op 2 uur van Pucphen.

Kapelaan Bastiaanse dedde mij mede, dat er van gemeentewege een nieuwe marechaussee-kasine moet gebouwt worden. Hij wilde, dat de brigade zou verplaatst worden van Sprundel naar St. Willebrord, alwaar het gun polak is, tenzij er die, wijs gevoelen wordt.

Heeds van Hart, landbouwer te Zegge, vroeg politiebewaking voor de menschen uit Zegge; de menschen van het Fleike bedienen alle basphen, waarmee ze bezemijis kunnen stelen. Ik verwezen naar den kantonselder te Zundert, om hulp van de Kijns politie te vragen. —

J. C. Antonissen kwam nog maats klagen over den burgemeester van Zundert, die, om hoofdelijken ontslag te winnen, de beverderij van zijn broer het verhoopen. —

Van den weg Fleike - Vorensinde - Scherpenberg - Schijf - Belegische gaten - Mit - Esphen kan voortloopen nits. De Eschen gunt men het niet van den dier tijents te Antwerpen, oogen

Ruephen c.a.

van drie boordenijen te Oude Zaak, en aan den heer Doss te Esphen. Deze laatste is houtkoopman, en heeft op Nederl. grond een stuk van 30.000 haerbare mast; bovendien heeft hij op Nederl. lands de grondgebied een permanent abtweij langs denzelfden weg. Men gunt hem te Esphen het voordeel niet, dat het niet een te erden weg voor hem voortvlucht.

Gevoels en Doss hadden te samen 4000 geboden aan den Raad van Esphen, waaraan met de verhanding Mil-Nederl. grens vóór 1 Sept. 1905 was begonnen. — Daarop hebben voor een deel dagen de stemmen in den Raad van Esphen gstaakt. Men zou ver wel voor zijn geweest als de permissie was gesteld op 4 à 5 jr.

15% opdwanggen huwelijken; 3 à 4 onwettige geboorten per jaar; de kinderen worden later zoo goed als alternatal geëcht. Bij raadsverkiezingen altijd hervin; nog nooit werd een raadslid bij candidaatstelling gekozen. —

Den 19 en 1908 kwam ik weer in Ruephen. —

B. en W. deelen mij mede, dat de ziekte uit de mast uit is, en dat deze desniettemin staande loek niet wil gaaien; er heeft vroeger reeds een gr. maken mast gestaan, en nu wil het niet meer. — Men W. geraaden om den grond te behandelen met kalk, karnieten superphosphaat; aan daar dan lupinen in te zaaien; en later in de lupinen weer roepje; enz. enz. zijnde het recept, dat ik juist in Dunderd vóór den burgermeester gekend had. Men onder „Dunderd uitwaerighe“ (schreven is). — Welhauder jongere wilde er niet van hooren; in Ruephen kon de Jaapje nooit 100 per hl. f. af. brengen! Bovendien was de grond daar niet geschikt om met kalk behandeld te worden; men moest in de plaats daarvan schuimende nemen! — Ik heb hem geraaden, dat men eens een proef zou nemen in het klein met mijn recept, en met de manier, door jonge. reelen voorgestaan; dan kon men naar de resultaten de beide manieren beoordeelen. De burgermeester zeide mij toe, dat er een proef zou genomen worden; als men vóór beide stelsels een halve hl. f. beschikbaar stelde, dan kon dat niet veel kosten!

Ruephen c.a.

Vrapp. Mastiaansen kwam bedanken voor de mooie verbinding, welke nu gemaakt wordt: Zieke - sprundel - Schijf - Belgij. scheepens; van Zieke tot sprundel is het klaar; de weg is prachtig! — Provinciaal subsidie kan hij nog niet krijgen. Er is van den winter een fabriek gebouw opgericht tot het vervaardigen van rozenkransen; ten Mastiaansen 'sochtlands een proef werd gehouden, dat de menschen niet mochten stelen en stroopen, — werden hem 's avonds alle wiken in de fabriek ingespooid! — Er is thans een rijks veldwachter te St. Willebrord gestationeerd. —

Naar B. en W. en ook p. door Wijkuliet bevestigden, kon men niet slaagen in de voorziening in de behoeft van geneeskundige hulp; men had tweemaal een geneesheer benoemd, en tweemaal had de benoemde bedankt; men vreesde, geen Hollandischen doctor te kunnen krijgen, en vreesde, of men geen Belgischen doctor mocht nemen; daar kon men er wel 25 krijgen!

Den 29 Maart 1912 kwam ik weer in Ruephen. Van uit „Blad. de Kroon“ te Breda was ik per auto eerst naar Kunderd gegaan; van daar naar Ruephen; en van daar weer terug naar Breda.

Ik vond in Ruephen een geheel ander bestuur dan in 1908; B. en W. van destijds zijn allen, kort na elkander, overleden. Het bestuur van thans maakt een opzeden indruk; ik geloof, dat de nieuwe burgemeester daar te rechte man op de rechte plaats is. —

Er is thans meer een geneesheer, Dr. Koch; men is met hem zeer ingenomen. Terwijl men vroeger voor den geneesheer 1000 uitloofde, en dan niet kon slaagen, werd er nu een opgeroepen tegen 1400 en vrij waken; nu kwamen er twee sollicitanten en werd Dr. Koch benoemd. Men moet nu nog een woning voor hem bouwen. —

Het beheer van de gemeenteboschen is aan het Staatsbosbeheer overgedragen; mogelijk dat er op die wijze nog iets van die boschen kan gemaakt worden. —

Twee stoommelkfabrieken, een te Ruephen en een te sprundel; beide verwerken 2000 à 2500 liter melk.

Ruephen e. a.

Ik verkleende audientie van J. M. van Oers, grondigenaare
te Ruephen; hij heeft met nabaris de Vrie uit Zundert een grond
exploitatie onder Zundert; ze hebben last van water, en kunnen
dat niet kriegen raken, hen zij er een waterleiding, welke ge-
deeltelijk onder Zundert en gedeeltelijk onder Ruephen loopt, op
den leegzer geplaatst wordt; de oorsake betrekkelijke aanvrage
werd door Ruephen geverigert; van daar een verbes aan G. S.
van Oers brachtte hij van het ongetijde van het gemeentebestuur
van Ruephen te overtuigen.

Pastoor Wijnhulst uit Ruephen kwam zijne opvoeding maken.
Daarna desgelijks Pastoor Bastiaansen uit St Willebroed.
Op diens verzoek bracht ik even een bezoek aan St Willebroed;
Pastoor Bastiaansen en diens kapelaan brachten mij eerst naar
de Industrie school, waar 2 1/2 meisjes onder leiding van drie
geestelijke zusters allerlei zaken vervaardigden in opdracht
van een Amsterdamsch huis; mans nachthemden, kussen
sloopen, zanddoeken borduren, servetten naaien enz. enz.; die
kinderen zullen daar een gulden of vier per week verdienen. —
Vervolgens gingen we naar de rozenkransen fabriek; daar
zaten ± 70 jongens en meisjes rozenkransen te maken; met
slecht vier winters zijn er soms 120. — Vele kinderen en jonge
vrouwen verrieten dit werk aan huis. — De verdiensten kunnen
± 5 f belopen. —

Het doel van pastoor Bastiaansen is, de kinderen aan opvoeding
den arbeid te geven, en hen daardoor tot normale beelijken
gewone menschen te vormen. —

Ziek is niet onmogelijk, dat Jules Pillot uit Zundert in St
Willebroed een stoomlozenfabriek begint. —

Pastoor Bastiaansen hoopte te kunnen komen tot de oprich-
ting van een cooperatief werkende fabriek van manden
werk; daarin zou hij de aphaansel zien van St Willebroed,
omdat de menschen zoo buitengewoon handig moeten zijn
in het vlechten van allerlei zaden. —

Op het oogzucht zijn de menschen uit St Willebroed
zeer rustig; de meeste beliamels zitten in Zelandie of in ons
land in de avonden. — Om hennentwille werd het
politiedaerlijk zeer verscherpt; zoo kwamen er 5 marechaus-
see tijdelijk in Ruephen; die menschen zijn nu reeds

Ruephen e. a.

15 maanden daar; het is nog onzeker, of ze er voor goed zullen
blijven.

Den 10^{den} Augustus 1914 kwam ik weer in Ruephen,
later ging ik ook nog naar Zundert.

Wethouder Commisfaris heeft zijn been gebroken; ik
ben dus aangewezen op den burgemeester en den weth.,
houder Arts, heel veel tijd kan ik hen niet geven; de
audientie is bijzonder druk!

Ziek Staatsbosbeheer heeft thans 1/3 der gemeentelijke besit-
tingen bebost; men is daarmede zeer ingenomen; er
wordt goed werk geleverd.

Niettegenstaande de smokkelaars, wanneer ze gesnapt
worden, naar Veenhuizen gaan, wordt er tegelwoordig
weer veel gesmokkeld; er wordt zoveel geld mee ver-
diend! Het gaat in Ruephen iedereen goed, behalve de
kleine boertjes; die lijden armoede.

Sinds de mobilisatie was er steeds inkwartiering; maar
lijkheden spraken daaruit nimmer voort.

Op mijne audientie verscheen het lastige Raadslid van
Oers; hij kwam weer met al zijn bezwaren aan, breed
vaerig in zijne talloze requesten aan G. S. omschreven.
Ik heb geen lust, al die bezwaren nog eens met
hem te herhopen. Na 25 minuten gaf ik hem nog
5 minuten om tot een eind te komen; de man waken
toen zijn horloge in de hand, sprak nog 5 minuten
en verdween toen.

Alle klachten gingen tegen den burgemeester: van
de inkwartiering waren de wallen dekens verduwen,
gelaten, afkomstig van den verkoop van koal formieren,
dauden niet verantwoord zijn; de inkwartierings gelden
kwamen niet allen tot hun recht. — Al die klachten
waren door G. S. onderzocht; ~~daarom~~ naar aan-
leiding daarvan lieten zij daarna aan van Oers
weten, dat zij geen redenen hadden om verdere bes-
schenkomst te verlenen.

Toen ik van burgemeester hal vraag, waarom van
Oers toch zoo tegen hem agerde, antwoordde hij mij,

Ruephen c. a.

dat hij, vóór hij burgemeester werd, van Oers amper gekend had; dat de moeilijkheden begonnen waren op den eigen dag, waarop van Oers lid van den Raad was geworden. Op dien dag was van Oers bij hem gekomen en had zijn medewerking gevraagd, om den wethouder Commisaris te wippen; omdat thak toen gewijerd had daaraan mee te helpen was van Oers voln stonde af aan tegen den burgemeester gaan stoken en agereen.

Wethouder Harts deelde mij mede, dat van Oers op zijne hoefstede gewoond had; dat hij daardoor groot verdriet had gehad en veel schade had onderwonden.

De Pastors van Ruephen en St. Willebrord (Kals en Nas. tiansen) beschreven mij van Oers als een bijzonder lastig man. Hij had groot ongelijk bij zijn agiteren tegen den burgemeester, want die was een werksaam, behvaam, welwillend man; dat oneerlijkheid hielden ze hem niet in staat. Het was jammer, dat de burgemeester zich al die moeilijkheden aantrok; dat moest hij niet doen; hij was daarvoor veel te goed. Als van Oers weer requesten naar den Bosch zond, dan maaden we die niet instrueeren, maar ze ter griffie deponereen; ze waren niet anders waard; de burgemeester was veel te goed, om daermede nog lastig te worden gevallen.

En Zundert kwam nohavis de Vie op audientie; dese heeft op de oprens Ruephen - Zundert groote ontginningen, welke van Oers voor hem beherde. Hij is daar, daar meerdere jaren met van Oers in contact geweest, en heeft hem in 1916 zijn conge gegeven, omdat hij zoo lastig was. Hij beschreef van Oers als iemand, die voor zijn stand goed ontwikkeld was; hij is eerlijk, van het tegendeel heeft de Vie althans nbaal iets onderwonden. Hij is verder buitengewoon heersd. zedig, lastig en bijzonder wantrouwend. - de Vie zheet, dat van Oers met zijn actie tegen den burgemeester niet het belang van de gemeente tracht te bevorderen, maar alleen den burgemeester onaanvaardig wil zijn.

Ruephen c. a.

Den 21 Juni 1921 bezocht ik Ruephen en Hueybergen. Wethouder Commisaris is overleden en vervangen door Vos.

Waar er woningnood was, heeft gemeente zich daarvan niets aangebroken. Thans zijn er met Rijkspremie 8 woningen in aanbouw, terwijl nog elf aanvragen om premie bij het Rijk in behandeling zijn.

De electricificatie van Ruephen werd aangebesteld voor f 25.600; als dat klaar is, zal men de gpe ook wel aan electriciteit moeten helpen.

Het weggeld (een andere vorm voor hand en span diensten) brengt dan gemeente ± f 1400 op; hoevel men over de werking zeer ontevreden is, schaft men het niet af, omdat men de afbrengst niet mispu kan.

Over den arbeid van het Staatsbosbeheer is men tevreden; men denkt, dat de heke bebossing over een jr. of drie zal zijn afgelopen. Door werkloden werd een blok van 122 H. grond gespuit enz.; men is voornemens, dat ook onder het beheer van het Staatsbosbeheer te stellen, dat dan voor de applanting kan zorgen.

Het mond- en klauwzeer heeft in gemeente in hevige mate gewoed; de stal van den wethouder Vos werd in anderhalf jaar tijd drie keer aangevallen; de zuurste koeien, die het best bij vleesch zijn hebben het meest te lijden. Ook wanneer men in de beesten weer een kalf kan krijgen, de melkgift wordt veel minder dan tevoren.

Van Pastor Washausen vernam ik, dat de worenkransenfabriek te St. Willebrord en die te Pette uitgaan van een zelfde onderneming, dat hij hoopt, dat wanneer er eene oprensregeling plaats heeft, dat dan zijn heke parodie bij eke gemeente liefst bij Ruephen gevoerd zal worden. In St. Willebrord wordt tegenwoordig de tuinbouw vrij sterk beoefend; aardbeien, chutten en vooral frambozen; in 1920 werd op de veiling te Oudembosch voor f 130.000 framboxen uit St. Willebrord verkocht.

In heel St. Willebrord is geen gemeente velotwachter; wel zijn er twee rijksweldwachters gestationeerd, maar die hebben hun eigen werk, en zijn

Rucphen e.a.

bijna altijd buiten St Willebrord, ter vervulling van hun dienst.

Dat St Willebrord tot drie gemeenten behoort, leidt tot allerlei bezwaren: bij de distributie gaf dat tot grote onovereenstemmingen aanleiding; — de steunregelingen bij werkhelooheid waren bij in die drie gemeenten heel verschillend; — daar is voor alles orde en regelmatig noodig; er moest gemeente politie zijn, maar dan een veldwachter voor de drie gemeenten.

Den 6^{den} Juni 1925 kwam ik, na Kluybergen te hebben bezocht, twee in Rucphen

Burgemeester Crusis heeft juist een levensgevaarlijke operatie ondergaan in het gesthuis te Antwerpen; hij werd daar 5 weken lang verpleegd, en was juist daarop terug naar huis gekomen.

Hij heeft in de bijna drie jaren, die hij in Rucphen was, buitengewoon goed werk gedaan; hij heeft den secretaris v. den Wiltenberg, en den ^{den} ambtenaar ter secretarie Hennikam optrasserd; hun ontslag uit den gemeentelijken dienst bevorderd, en hen door eerlijke bekwaam ambtenaren laten vervangen. Al het geknoei met de distributie, met de mobilisatie gelden enz heeft hij opgeruimd. — Hij heeft hard gewerkt, bijna niets doen onovereenstemmingen besorges gehad en er een stuk oprechtheid bij ingebracht. —

De beide wethouders, Harls en Vos — en braker van Jaa Vos uit Noosendaal — kwamen ter mijner audientie vragen hem een decoratie te bezorgen; die zou zoo wel verdiend zijn. — Men overloet, zich deswege met een request tot H. H. de Honinghin te wenden. —

In 1923 vier en zestig huwelijken; meest allen op St Willebrord; daar zijn de woningtoestanden meer dan miserabel. ruim 150 wachtoppingen van aller slechtste constructie. Vier planken wanden van schalen; het dak eveneens van plankenschalen. De woonruimte een vierkante ruimte zonder vloer; het is een vandaig vreeselijk.

Rucphen e.a.

Pastoor Bastiaansen is bezig een Roomsche kerk te bouwen; een copie van de kerk van Onze lieve Vrouw van Lourdes. Kostenbedrag voor f 167.000. Waar het geld van daaraan moet komen, begrijpt niemand.

In den Raad zitten 7 burgers en 6 boeren. Van hen wonen er 4 in Rucphen, 3 in Sprundel, 2 in Zegepe, 1 in Schijff en 3 in St Willebrord; dus vrij goed over de gemeente verdeeld.

Er is veel werkhelooheid; in de kosten van werkhelooheidsfening kwam het Rijk met 66% te moeten; men zal aan de Provincie ook nog een bevestiging vragen. —

Een groot gedeelte van de werkhelooen werkte — buiten de — zwaar van de gemeentekas — voor de Wero te Breda. —

Rucphen, Sprundel en St Willebrord zijn geëlectrificeerd. Vooreel saldo electriciteits bedrijf f 2500. — Licht fo. 50, kracht fo. 30. —

Crusis verboerde het raadhuis voor f 7500, en bracht er een nieuwe meubilering van f 1500. — Het was zeer noodig; als er vroeger raadsvergadering was, moesten de benodigde stelen in een herberg gehuurd worden!

De bebossing van de woeste gronden door het Staatsboschbedrijf kwam gered; men besit thans in het geheel 57 hb. ft. oud en jong bosch ^(de samen)

Crusis kocht bij de afbraak van de suikerfabriek St Antoine D.D. 00 f goede straatkeien voor f 25. de denzend; de marktprijs was f 149. —

Het lijkenhuisje op de algemeene begraafplaats werd geheel afgebroken en gestolen; geen steun kan men terug vinden.

De bekende archivist Dr Worms, gevangen te Leuven, is een broer van den geneesheer Dr Worms in Rucphen.

De warenkeuringsdienst en de vleeschkeuringsdienst zijn volgens Westw. buitengewoon nuttig en noodzakelijk.

Er is voldoende politie in Rucphen: 2 gemeente veldwachters, 2 rijksveldwachters in St Willebrord, 1 in Zegepe, en 5 marechaussee te Sprundel.

Rucphen e.a.

De Heike's mannen zijn buiten de gemeente buitengewoon leutig en roerig; bijna geen dag gaatter voorbij, of lekseie maakt aan de justitie dubrent den een of den ander inlichtingen versprekken; — in de gemeente gedragen zij zich kelder en rustig, en doen niets, dat hem in aasmaking zou moeten brengen met den schafrechter.

De stoommuel-fabriek in Rucphen is opgedaeld; die in sprundel moet buitengewoon goed gaan!

De heffing van weggeld behokt weder tot het verleden.

De industriële school te St. Willebrord opat slecht; de ruste, die thans hoofd van onderwijs is, is niet belwaamen geschikt voor haar taak; de meisjes maakten slecht werk; daardoor laten de groote winkels in Amsterdam daar niet meer werken. — Daardoor Bastiaansen drong tot me toe te verzoefs bij het laederhuis in Raasendaal aan op de verandering van het ongeschikte hoofd van onderwijs.

Toen ik een dag of twee later naar Vlaeven ging, profiteerde ik van de gelegenheid om te voren naar het Heike te rijden, en daar de woningbestanden zelf te gaan opnemen. — Ik begon met aan de Bastorie aan te rijden om den Bastoor te irager mij te verzoelen. Ik vond hem in de directie het van der kerkbouw, en begon met hem de in aanbouw zijnde kerk te besichtigef; het wordt eene zeer byzondere kerk, geschikt voor 1200 menschen; het is te hopen, dat de accid. siel later zal blijken goed in orde te zijn. —

Daarop nam ik den Bastoor mede in de auto, en reed met hem, zoover als het ging — want door het melle zand kon de auto niet door — naar het oude eigenlijke Heike, waar de meeste wachwoningen staan! Ik vernam van hem, dat er gelukkig geen 150 waren, maar 60 à 70. — Met hem be, abcht ik toen zeven diverse woningen; een drie tal zag er tamelijk uit, maar de afhalen waren werkelijk bedraevend om de zien. De menschen hadden ze gekocht voor f. 100. tot f. 120; het dak, asphalte papier, moeljaarlijks vernieuwd, megens de kosten blijft dat dikwijls achterwege. In eene woning was geen vloer!